

ETNO-MUZEJ STARO SELO KUMROVEC U SASTAVU JAVNOG PODUZEĆA »KUMROVEC«?!

Branka Šprem Lovrić

Etno-muzej Staro selo Kumrovec

uzej – što je to? Po definiciji i objašnjenju dr. B. Klaića, muzej je riječ grčkog podrijetla, dolazi od riječi museion – ustanova koja u sebi usredotočuje zbirke proizvoda umjetnosti, predmeta historije, znanosti, načina života i različitih grana tehnike, poljoprivrede i dr., raspoređene po određenom sistemu, u svrhu njihova očuvanja, zornog proučavanja i propagande znanja među širokim masama. Takvo tumačenje podrazumijeva i drugu imenicu – muzealac: službenik u muzeju, kustos (lat.), akademski obrazovan činovnik, čuvar neke zbirke (npr. u muzeju).

U Radnoj jedinici Staro selo, RO Spomen-park Kumrovec upotreba tih riječi svela se na minimum i poprimila gotovo heretičko značenje. Po tumačenju pravne službe RO niti su zaposleni kustosi, a još manje muzejski radnici.

A povijest našeg m u z e j a, njegovo konstituiranje, kontinuitet postojanja bilježimo od 1953. godine kada je rodna kuća Josipa Broza Tita ustanovljena kao Memorijalni muzej maršala Tita. Te godine prof. Marijana Gušić izradila je prvi Prijedlog uređenja Starog sela Kumrovec kao sastavni dio plana regije od Zelenjaka do Razvora, koji je izradio Urbanistički institut Hrvatske. Na temelju tog prijedloga, te čl. 57. Zakona o zaštiti spomenika kulture (N. N. br. 18./60.), Konzervatorski zavod u Zagrebu donosi rješenje (br. 01-343/6-1962., od 31. 10. 1962.) kojim se utvrđuje da »ruristička cjelina naselja K u m r o v e c, koja obuhvaća ruralnu jezgru mjesta u središtu kojeg je rodna kuća maršala Tita, ima svojstvo spomenika kulture, te se određuje upis tog spomenika u Registar nepokretnih spomenika kulture kotara Krapina«.

Nešto kasnije Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu donosi rješenje (od 05. 03. 1969.) na osnovi čl. 31., 47. i 62. Zakona o zaštiti spomenika kulture (N. N. br. 7./67.), te čl. 8. i 14. Pravilnika o registraciji spomenika kulture (N. N. br. 8./68.), da se grupa spomenika kulture r u r a l n a c j e l i n a K u m r o v e c na temelju rješenja Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Zagreba br. 02-307/1-1963. (od 04. 04. 1963.) upiše u Registar nepokretnih spomenika kulture prve kategorije pod rednim brojem 76., a kasnobarokna kurija Erdödy u Razvoru temeljem rješenja br. 02-791/3-1963. (od 30. 12. 1963.) pod rednim brojem 115.

Od tada o ovom području u smislu zaštite spomenika kulture brine Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Muzej koji je do 1963. godine bio pod upravom Etnografskog muzeja u Zagrebu prelazi pod upravu Muzeja revolucije naroda Hrvatske, nekoliko godina kasnije oformljen je M u z e j K u m r o v e c u osnivanju. Međutim, samostalnost m u z e j a bila je veoma kratkog vijeka – tri nepune godine. Društveno-politička kretanja zahtijevala su drugačija rješenja. Djelovanje muzeja kao samostalne muzejske institucije žrtvovano je u ime »viših interesa«. Konceptija Starog sela kao

etno-muzeja morala se shvatiti kao sredstvo za očuvanje ruralnoga zagorskog ambijenta, a ne kao cilj, jer oplemenjivanje funkcija života Starog sela nije smjelo zasjeniti osnovni sadržaj – Titovu rodnu kuću. Temeljem Zakona o Spomen-parku Kumrovec (N. N. br. 39./77. i 16./86.) osnovana je Radna organizacija Spomen-park Kumrovec radi zaštite, promicanja i održavanja Memorijalnog prirodnog spomenika i osobito zaštićenog područja Kumrovec.

Naziv muzej potpuno se izgubio, a u statut RO ugrađuju se opće odredbe, pa iz toga proizlazi da unutar organizacije djeluju tri radne jedinice, i to:

1. Radna jedinica Staro selo,
2. Dom boraca NOR-a i omladine Jugoslavije i sportsko-rekreacijski centar,
3. Zajedničke službe.

Muzej Kumrovec sada je radna jedinica koja obavlja djelatnost muzejskoga, kulturnog i društveno-političkoga karaktera u Starom selu i društveno političkom dijelu Doma boraca.

Tijekom godina ova radna jedinica razvijala se i poprimila oblike, sadržaj rada i ustrojstvo potpunog muzeja, sa svim potrebnim organizacijskim odjelima i zbirkama.

U sklopu nje danas djeluju: etno-zbirka, koja ima 2.840 eksponata, povijesna zbirka s 1.300 eksponata, likovna zbirka sa 166 likovnih djela, zbirka poklona sa 145 predmeta, odjel propagande i marketinga, odjel informatičko-bibliotečne djelatnosti u čiji sastav ulazi biblioteka s 3.000 knjiga, fototeka sa 4.000 fotografija i negativa, dijateka sa 1.345 slajdova, hemeroteka sa 3.151 hemerotečnom jedinicom, zatim fonoteka i videoteka. Pri ovoj radnoj jedinici postoji i preparatorska radionica koja opslužuje spomenute zbirke. Svakako je potrebno napomenuti da je rekonstrukcijom i restauracijom stambenih, gospodarskih i drugih pratećih objekata (ukupno 40-ak) Staro selo poprimilo oblik staroga zagorskog naselja, koje prezentira narodno graditeljstvo i način života pučanstva ne samo sutlanske regije već i Hrvatskog zagorja.

Predviđa se revitalizacija Starog sela oživljavanjem starih zanata kako bi i na taj način posjetitelji, turisti, učenici, etnolozi i drugi stručnjaci mogli doživjeti Staro selo kao zaista jedinstveni i jedini etno-park, koji živi i radi punim životom jednog davno proteklog vremena.

Da interes za Staro selo postoji potvrđuju i statistički podaci o broju posjetitelja za proteklu, 1990. godinu, kada je selo razgledalo 126.332 posjetitelja, a od toga 6.502 strana. Tijekom prva četiri mjeseca tekuće godine posjetitelja je bilo 6.323, a od toga 273 stranca.

U Starom selu radi pet kustosa (od kojih je jedan rukovoditelj RJ), dva preparatora i pomoćno osoblje. Četvero kustosa je na postdiplomskom studiju.

Odnosi između pojedinih organizacijskih radnih jedinica unutar Spomen-parka bili su od osnutka radne organizacije veoma loši. Dugogodišnji podređeni položaj materijalni i statusni (nepriznavanje muzejskog rada, stručnih muzejskih zvanja, osobnih dohodaka jednakih osobnim dohocima radnika srednje stručne spreme itd.) potaknuo je zaposlene da se obrate Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Hrvatske, Muzejskom savjetu s prijedlogom za razrješenje statusa Starog sela, njegova daljeg rada i razvoja.

Na sjednici Muzejskog savjeta 9. listopada 1990. članovi Savjeta jednoglasno zaključuju da se muzejski kompleks Starog sela s obližnjom kurijom Erdödy izdvoji iz Spomen-parka Kumrovec kao samostalna

muzejska ustanova, te da se financira na republičkoj razini. Tu odluku nekoliko mjeseci kasnije potvrđuje i Vlada Republike Hrvatske (6. veljače 1991.) i donosi odluku o financiranju Starog sela i kurije Erdödy za dvanaest zaposlenih i podmirenju materijalnih troškova. Te su odluke potakle zaposlene na predani rad. Ali...

Saborskom odlukom obznani se osnivanje Javnog poduzeća »Kumrovec«. Na vijest o osnivanju Javnog poduzeća, usprkos svim svijetlim točkama Zakona o poduzećima, kustosti ostaju skeptični. Smatramo da je jedino ispravno rješenje potpuno statusno definiranje Starog sela Kumrovec, a u skladu sa citiranim zaključkom Muzejskog savjeta Hrvatske, te Nacrta prijedloga Zakona o muzejskoj ustanovi »Staro selo« koji je prije donesene odluke Sabora sačinilo Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Hrvatske.

Primljeno: 24. 5. 1991.

SUMMARY

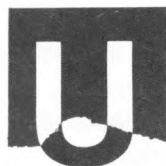
The Ethnographical Museum Old Village as a Part of Kumrovec Company

By Branka Šprem-Lovrić

The author reviews the history of the Museum of Kumrovec since 1953, when the Memorial Museum of Marshal Tito (the parental house of Josip Broz Tito in Kumrovec) was founded, until the constitution of the open-air Ethnographical museum, unique in Croatia. The museum holds rich and various collections, library, photoarchives, a collection of newspapers and periodicals, a taxidermist, and so on. The Museum is not an independent institution, but belongs to the Kumrovec Company. Specialistic activities and development of the Museum have been hindered by the dependence on the commercial activities within the company.

PREUREĐENJE ZBIRKE UMJETNINA SAMOSTANA BENEDIKTINKI U HVARU

Marinko Petrić
Centar za zaštitu kulturne baštine
otoka Hvara

proljeće 1991. godine preuređena je zbirka umjetnina samostana benediktinki u Hvaru. Na zamolbu časnih sestara taj posao je povjeren Centru za zaštitu kulturne baštine, a program obnove i radova vodio je autor ovog teksta.

Zbirka umjetnina benediktinskog samostana nalazi se u sklopu samostanske zgrade u predjelu Groda. Osnovana je 1986. godine. Prema karakteru grade pripada kategoriji crkveno-sakralne zbirke. Sadrži zbirku slika 17.-19. st., zbirku ikona 16.-18. st., zbirku predmeta od plemenitih kovina 17.-20. st., zbirku staroga liturgijskog ruha i opreme izradene ukrasnim vezom od zlatnih, srebrnih i svilenih niti 18.-20. st., zbirku ručnih radova vezenja, pletiva i kačkanja 19.-20. st., zbirku čipki izradenih od niti agave 19.-20. st., zbirku svetačkih moći 17.-19. st., zbirku staroga zlatarskog alata 18.-19. st. te zbirku staroga kuhinjskog posuda i pribora 18.-20. st. Zbirka ukupno sadrži oko 450 eksponata. Predmeti su grupirani u nekoliko cjelina: a) riznica umjetnina i ukrasnih predmeta, b) oltar s pokaznicom i baroknim prijestoljem te svom potrebnom opremom, c) svetačke moći i liturgijski predmeti, d) stara samostanska kuhinja, e) škola vezenja. Zbirka obuhvaća pet prostorija ukupne površine 106 četvornih metara. Ljeti je otvorena od 9 do 11 te 17 do 19 sati, a zimi se otvara na zahtjev. Ravnateljica zbirke je ravnateljica samostana Časna majka.

Zbirka umjetnina benediktinskog samostana utemeljena je 1986. godine. Izbor eksponata, projekt postava, raspored izložaka te kratki vodič zbirke – dakle, kompletan posao postava i opreme zbirke uradio je dr. fra Anđelko Badurina. Njegovim znanjem i trudom te voljom i pomoći časnih sestara, Hvar je tako dobio vrlo lijepu zbirku sakralnih umjetnina koje su do tada bile nedostupne javnosti. Prvi put su izloženi prekrasni vezovi na svili od zlatnih i višebojnih svilenih niti (tehnika slikanje iglom), te bezbrojni uzorci ukrasnog veza koji zadivljuju maštovitošću, preciznošću i veličinom. Izložene su ikone od kojih se ističe Bogorodica dojilja iz 16. st. i slike na platnu (posebno vrijedna »Smrt sv. Josipa« iz 18 st., nepoznatog autora), te brojne druge umjetnine koje još čekaju stručnu obradu i valorizaciju. Napose je zanimljiva zbirka staroga zlatarskog alata koju je samostanu ostavio majstor Antun Paulović iz Hvara i izuzetno bogata zbirka svetačkih moći. Ovu šarolikiju zbirku predmeta upotpunjuje zbirka građanskog i pučkoga kuhinjskog pribora. A sve to u starom slikovitom dijelu samostana gdje je još in situ sačuvan zdenac i pločnik kuće pjesnika Hanibala Lucića. Samostan je sagrađen na mjestu nekadašnjeg sklopa Lucićeve obiteljske kuće, koju je njegova nevjesta Julija ostavila hvarskim benediktinkama.

Preinakama koje su izvršene u proljeće 1991. godine ponešto je reduciran izloženi materijal, ali su dobile bogatiju plišanu podlogu tamno-plave boje. U polukružnoj niši glavne prostorije rekonstruiran je oltar s kompletnim priborom za obred te figurom biskupa u svečanoj odori, slike i vitrine rasporedene su drugačije nego prije a izložci su